Eerste Kamer der Staten-Generaal **I**

Vergaderjaar 2026-2027

29 826 Industriebeleid

I **BRIEF VAN DE MINISTER VAN KLIMAAT EN GROENE GROEI, DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT EN DE STAATSSECRETARIS VAN KLIMAAT EN GROENE GROEI**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 oktober 2026

Tijdens het Commissiedebat Verduurzaming Industrie van 16 april 2026 is de Kamer een integrale aanpak van het kabinet voor de Nederlandse industrie toegezegd. Met deze brief geeft het kabinet invulling aan die toezegging. Over afzonderlijke dossiers is de Kamer eerder al geïnformeerd.[1] Ook heeft de Kamer al eerder kennis kunnen nemen van een belangrijk deel van de sectorbeelden via de actualisatie van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE).[2] Op diverse terreinen worden echter verdiepende slagen gemaakt, zoals in de visie Brandstof en Chemiegrondstoffenproductie (BCP), een reactie op de Critical Chemicals Alliance (CCA) voorstellen, de rapportage ‘Verduurzamingsprojecten en knelpunten bij de Nederlandse industrie 2026’ en de TNO rapporten ‘Breaking free from fossil dependence’ en ‘Barriers to Advanced Biofuels’. Deze voeg ik toe bij deze brief.

Naar een duurzame, concurrerende industrie in een weerbaar Europa
De Nederlandse energie-intensieve industrie (hierna EII) levert de materialen, producten en technologieën die nodig zijn voor woningbouw, infrastructuur, gezondheidszorg, voedselvoorziening, defensie en de energietransitie. De vele producten die de industrie maakt zijn bepalend in ons leven. We benutten ze dagelijks, op allerlei manieren en willen hiervoor niet compleet afhankelijk zijn anderen. De industrie is derhalve onmisbaar. De industrie is bovendien cruciaal voor het Nederlandse verdienvermogen en biedt hoogwaardige werkgelegenheid in verschillende regio’s. In de industrie werken nu meer dan 730.000 mensen, ruim 9 procent van het aantal werkenden in Nederland. In de energie-intensieve basisindustrie werkt ongeveer 2,5 procent van het aantal werkenden.[3] Deze maakindustrie is bovendien geconcentreerd in clusters, zeker ook in regio’s buiten de Randstad, waar het inkomen en de bredere welvaart van inwoners sterk afhankelijk is van deze activiteiten. In het huidige internationale economische klimaat loopt de Europese industriële productie het risico de komende jaren sterk te worden afgeschaald. Door de sterke verwevenheid van deze bedrijven binnen de clusters, kan dit grote economische en maatschappelijke effecten hebben in de betreffende regio’s.

[1] Zie o.a.: Brief Toekomstperspectief energie-intensieve industrie (september 2025); Brief Cluster 6 en Top 60 (Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 264); Kamerbrief Duurzame Chemie en Perspectief voor de Chemie (Kamerstukken II 2024-2025, 32813, nr. 1540) met bijlage Visie op duurzame koolstof in de chemie; Kamerbrief Verduurzaming Industrie en kabinetsreactie WKR-rapport, Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 307. ; Kamerbrief Industriebeleid met Focus, Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 277; Kamerbrief Voortgang Verduurzaming MKB Kamerstukken 2024-2025, 32637 nr. 695; Kamerbrief Uitvoering Motie Kostic, Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 279.
[2] Kamerstukken II 2026-2027, 32813 nr. 1576.
[3] 'De Sociaaleconomische Impact van 6 Sectoren binnen de Basisindustrie'. PwC (2025)

Tevens wijzen vele rapporten, waaronder die van Draghi en de Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat (Wennink)[4], erop dat de industrie hard nodig is voor ons toekomstige verdienvermogen, hoogwaardige werkgelegenheid en voor onze weerbaarheid. Sinds eind 2025 zet het kabinet in op een industriebeleid met focus op een zestal strategische groeimarkten.[5] Samen met het bedrijfsleven werkt het kabinet aan een programmatische aanpak om de Nederlandse positie op deze markten verder te versterken. Daartoe is ook de Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat opgericht, die samen met het bedrijfsleven investeringen aanjaagt, belemmeringen wegneemt en kansrijke interventies uitvoert én opschaalt. Binnen de context van dit bredere industriebeleid gaat het kabinet in deze brief in het bijzonder in op de uitdagingen voor de energie intensieve industrie.

1. De opgave voor de energie intensieve industrie

Nederland en Europa staan voor de gelijktijdige opgave om de industrie te verduurzamen, het concurrentievermogen van de energie-intensieve industrie te herstellen en de weerbaarheid van onze economie te versterken. De centrale boodschap van dit kabinet is dat deze opgaven onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en in samenhang moeten worden bezien en aangepakt. Een toekomstbestendige industrie is een duurzame, circulaire industrie. Alleen bedrijven die erin slagen hun productieprocessen te vernieuwen, grondstoffengebruik te verduurzamen en emissies terug te dringen, kunnen ook op de lange termijn concurrerend blijven en een bijdrage leveren aan onze economie. Tegelijkertijd geldt dat verduurzaming alleen succesvol kan zijn wanneer bedrijven in Nederland en Europa kunnen blijven investeren en produceren. Alleen met investeringen in verduurzaming kunnen we de afhankelijkheid van andere landen en fossiele grondstoffen terugdringen en zo onze weerbaarheid verbeteren. De EII speelt een belangrijke rol in dit streven naar meer open strategische autonomie.

Het kabinet zet daarom koers naar een industrie die in 2050 klimaatneutraal, circulair, concurrerend en weerbaar is. Het Europese doel van netto 90% reductie in 2040 is hierin een belangrijke tussenstap. In dit toekomstbeeld, in lijn is met de recente tussentijdse herziening van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE), blijft Nederland beschikken over een robuuste industriële basis die nauw verbonden is met de Europese economie, en produceert de Nederlandse EII in 2050 vrijwel volledig op basis van hernieuwbare energie en duurzame koolstofstromen zoals recyclaat, biogrondstoffen en synthetische grondstoffen. De industrie stoot netto geen broeikasgassen meer uit, gaat steeds meer duurzame grondstoffen gebruiken en realiseert negatieve emissies voor koolstofverwijdering.

Dit toekomstbeeld vraagt zowel om een energietransitie als om een grondstoftransitie, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en elkaar versterken. Beide transities creëren nieuwe verdienkansen en verminderen ongewenste strategische afhankelijkheden van grondstoffen en producten. Er ontstaan nieuwe waardeketens rond circulaire materialen, groene chemie, hernieuwbare brandstoffen, toeleverende maakindustrie (voor bijv. warmtepompen, e-boilers en elektrolysers) en andere duurzame industrie. Verderop in deel 3 van deze brief wordt nader ingegaan op systeemveranderingen in de meest energie-intensieve bedrijfstakken.

Deze meervoudige transitie gaat niet vanzelf; er zijn tal van maatregelen en investeringen nodig om van fossiele, lineaire productiesystemen over te schakelen op klimaatneutrale, circulaire alternatieven. Deze zijn nu nog vaak onrendabel en gaan gepaard met onzekerheden, zoals over toekomstige technieken en de kosten daarvan en over tijdige beschikbaarheid van benodigde infrastructuur. Het kabinet beschouwt het als haar taak om een heldere koers uit te zetten om marktpartijen de zekerheid te

[4] Draghi, M. (2024). The Future of European Competitiveness. Europese Commissie; Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat (2025). Tijd voor keuzes.
[5] Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 277. De 6 groeimarkten zijn: halfgeleiders, biotechnologie, defensiegerelateerde toepassingen, digitale diensten, machinebouw en innovatie chemie.

geven die nodig is om met vertrouwen te investeren, waarbij de overheid zorgt voor een Europees gelijk speelveld, met gezonde marktvraag en -werking, goede randvoorwaarden en mitigatie van risico's die marktpartijen niet kunnen dragen. We steunen zo bestaande en nieuwe bedrijven om de kloof naar de toekomstige situatie te kunnen overbruggen. Daarmee richten we ons nadrukkelijk op de bedrijven die de transitie moeten doorvoeren. Binnen de structuur van het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) werken de industrie, (mede-) overheden en netbeheerders hier in gezamenlijkheid aan. Onder deel 4 instrumentarium voor de verduurzaming van de energie-intensieve industrie wordt beschreven wat we doen om de transitie mogelijk te maken, zoals het aanpakken van de hoge elektriciteitskosten en stimuleren van groene investeringen.

Zoals rapporten van Wennink en de WKR[6] ook aangeven, zullen er keuzes gemaakt moeten worden waar we op inzetten, gelet op de huidige en toekomstige schaarsten en kansen.[7] Daarbij is van belang om een goed beeld te hebben van de fundamenten en trends die de concurrentiekracht en de omstandigheden van de industrie op weg naar duurzame groei in hoge mate bepalen. In deel 2 van deze brief wordt hierop ingegaan, waarbij onder meer gebruik gemaakt is van een recente trendanalyse van het CPB en het PBL.[8]

2. Uitgangspositie van Nederland voor duurzame, circulaire waardeketens

De wereld waarin onze industrie opereert is de afgelopen jaren aanzienlijk veranderd. Geopolitieke spanningen, verstoorde aanvoerketens en mondiale concurrentieverschuivingen hebben de energie-intensieve industrie in heel Europa onder druk gezet. Hoge energiekosten en onvoldoende bescherming van de Europese markt tegen (gesubsidieerde) import uit met name Azië[9] leidden ook in Nederland tot uitstel van investeringen, afschaling van productie en sluitingen, met name in de chemie.[10] De analyse van het CPB en het PBL onderschrijft dit, maar stelt ook vast dat de industrie als geheel de afgelopen jaren in absolute zin groeide en dat met name de machine-industrie meer exporteerde, wat erop duidt dat met name de basisindustrie moeilijker kan concurreren.

Dit zien we ook terug in de meest recente rapportage van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) over de verduurzamingsplannen van meer dan 60 grote uitstoters in de klimaatsector industrie. Hieruit blijkt dat een deel van de emissiereductie van de afgelopen jaren het directe gevolg is van bedrijfssluitingen of afschaling van productie.[11] De geïnterviewde bedrijven vertegenwoordigen 81 procent van de CO2-emissie in de klimaatsector industrie. Bedrijven zien verduurzaming nog steeds als zeer belangrijk voor hun perspectief op de toekomst. Net als afgelopen jaren hebben de geïnterviewde bedrijven een goed gevulde pijplijn aan emissiereductieprojecten. Tot en met 2030 gaat het om plannen voor 13,3 Mton reductie, tot 2040 om 27,7 Mton. Daarnaast leiden de projecten tot 7,4 Mton scope 3 reductie in 2040. Net als afgelopen jaren levert CO2 afvang en opslag voor de top 15 en de afvalverbrandingsinstallaties (AVI's) nog steeds de grootste bijdrage aan emissiereductie in 2030. Voor cluster 6 bedrijven staan er tot en met 2030 vooral elektrificatieprojecten gepland.

Uit de rapportage blijkt helaas ook dat de uitvoering van veel plannen wordt doorgeschoven tot na 2030 of 2035, of in sommige gevallen zelfs is gestopt. Hier

---

[6] Wetenschappelijke Klimaatraad (2026). Kiezen of verliezen – Naar een industrie die past in een toekomstbestendig Nederland.
[7] Zie ook Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 307 voor reactie op het WKR advies.
[8] CPB-PBL (2026). Trends voor de toekomst van de industrie.
[9] OECD (2026), OECD MAGIC Database of Industrial Subsidies
[10] Marktonderzoek van Roland Berger in opdracht van Cefic laat zien dat de Europese chemie de afgelopen jaren significant marktaandeel heeft verloren. In Nederland en Duitsland zijn of worden bovengemiddeld productielocaties gesloten of afgeschaald. European Chemical Closures & Investments Radar 2022-2025 - cefic.
[11] Jaarlijks interviewt RVO de 60 grootste CO2 emittenten binnen de Klimaatsector industrie. De uitkomsten van de interviewronde 2026 zijn opgenomen in bijgevoegde rapportage ("Verduurzamingsprojecten en knelpunten bij de Nederlandse industrie 2026).

liggen diverse knelpunten aan ten grondslag. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om netcongestie, maar ook om toegenomen (energie)kosten waardoor projecten niet meer rendabel zijn. De fundamentele uitgangspositie van Nederland als industriële vestigingslocatie is echter nog altijd goed. De geïntegreerde industriële clusters, met innovatieve bedrijven en hoogwaardige kennisinstellingen geven Nederland structurele voordelen als vestigingslocatie. Met diepzeehavens, fijnmazige infrastructuur en verbindingen naar het Europese achterland biedt Nederland de toegangspoort tot Europa voor grote hoeveelheden grondstoffen en eindproducten. Nederland is daarmee een logische vestigingsplaats voor basisindustrie, die hoofdzakelijk produceert voor de Europese markt.

De Europese industrie, en de Nederlandse positie daarin staat, zoals hierboven genoemd, echter wel sterk onder druk door onder andere hoge energieprijzen en gesubsidieerde mondiale concurrentie. Die sterke Nederlandse rol binnen de EII kan ook in een duurzame economie blijven bestaan, waarbij fossiele grondstoffen geleidelijk worden vervangen door duurzame alternatieven. De ligging aan de Noordzee biedt namelijk goede mogelijkheden voor grootschalige productie van hernieuwbare energie en voor de opslag van CO2, en geeft Nederland ook een sterke positie om een leidende rol te spelen in circulaire waardeketens. Recente voorbeelden bevestigen dat de transitie in gang is gezet en dat bedrijven bereid zijn om in Nederland te blijven investeren, mits de randvoorwaarden op orde zijn.[12]

Om een klimaatneutrale, circulaire industrie te realiseren zijn enorme investeringen in nieuwe, duurzame productiefaciliteiten nodig bij gevestigde bedrijven en nieuwkomers in de markt. Ook verdere reductie van andere emissies en stoffen, zoals PFAS en stikstof, en terugdringing van het gebruik van energie en water zal investeringen vergen. Hier is tijd voor nodig: het realiseren van een nieuwe fabriek kent een lange aanlooptijd en sommige technieken zijn nog niet op commerciële schaal beschikbaar. In de tussentijd zullen we een deel van de bestaande industrie moeten verduurzamen om haar toekomstbestendig te maken.

In de praktijk overlappen de opbouw van groene industrie en de verduurzaming van bestaande industrie. Er is dus geen tegenstelling tussen bestaande en nieuwe bedrijvigheid, tijdens de transities zullen ze elkaar veelal nodig hebben en lange tijd naast elkaar opereren. Ook voor nieuwe industrie is de connectie met bestaande activiteiten belangrijk om snel tot opschaling te komen. Zo levert een nieuwe chemische recyclingfabriek circulaire grondstoffen aan bestaande krakers, zoals de pyrolyse-upgrader bij Shell Moerdijk gevoed wordt door pyrolyseolie van onder meer Xycle.

De transitie is een verbouwing met de winkel open: we kunnen ons niet veroorloven om de bestaande industrie te verliezen voordat we de nieuwe groene industrie hebben opgebouwd. Vroegtijdige afschaling van fossiele productiecapaciteit vergroot de afhankelijkheid van andere landen en leidt, zonder dat daar hernieuwbare capaciteit tegenover staat, tot weglek van emissies, aangezien de productie dan verschuift naar elders. Dit helpt het klimaat ook niet, omdat de uitstoot dan elders plaatsvindt en mondiaal zelfs toe kan nemen.[13] Dit betekent ook een mogelijk verlies van kennis, infrastructuur en co-locatievoordelen die juist de vestiging van nieuwe groene activiteiten aantrekkelijk maken. Dit vraagt een overheid die de randvoorwaarden op orde brengt, procedures versnelt en ondersteunt waar nodig. Daar zet het kabinet

---

[12] Hierbij kan gedacht worden aan de elektrolysers van Shell en Air Liquide, die een belangrijke stap vormen in de opschaling van groene waterstofproductie; de uitbreiding van de fabriek van Neste in Rotterdam voorziet Nederland en omringende landen van biobrandstoffen; de bouw van fabrieken door Chaincraft en BioBTX voorziet in respectievelijk verzuren en aromaten; de PEF-fabriek van Avantium vormt een ontwikkelstap in de productie van innovatieve duurzame plastics; de CO2-afvang en -opslag in Rotterdam (Porthos) en Yara laat broeikasgas onder de zeebodem opslaan. Diverse bedrijven in o.a. de voedingsindustrie laten zien hoe elektrificatie al succesvol wordt toegepast voor energiebesparing en emissiereductie; zie bijvoorbeeld Friesland Campina Maasdam, Douwe Egberts Joure en Coca Cola Dongen op Inspiratieverhalen: de industrie verduurzaamt | Nationaal Programma Verduurzaming Industrie Verduurzamingprojecten

[13] Industry energy support and its interaction with EU ETS. CPB, PBL (2026)

onder andere op in door netcongestie aan te pakken en met een uitgebreid ondersteunings-instrumentarium. In deel 4 wordt hier nader op ingegaan.

3. Sectorbeelden en transitiepaden
De transitie naar een klimaatneutrale, circulaire industrie krijgt in iedere sector een andere vorm, want de verduurzamingsroutes en internationale concurrentiepositie verschillen tussen sectoren. Het kabinet stelt hiervoor sectorspecifieke transitiepaden op. De eerste contouren van deze transitiepaden zijn opgenomen in de Klimaat en Energienota 2026.[14] De transitiepaden zijn mede gebaseerd op inzichten uit de actualisatie van het NPE ten aanzien over technologische ontwikkeling, economische haalbaarheid en de verwachte ontwikkeling van Europese markten. Deze inzichten worden periodiek herijkt op basis van de laatste ontwikkelingen.

Productieprocessen en waardeketens zullen tijdens de transitie fundamenteel veranderen, waarmee ook de bedrijfseconomische en markttechnische afwegingen in de toekomst anders gemaakt zullen worden. Sommige onderdelen van duurzame, mondiale waardeketens zullen zich mogelijk ontwikkelen op locaties waar hernieuwbare energie en grondstoffen voordeliger en overvloediger beschikbaar zijn, al is dit nu nog onzeker.[15] Zoals Nederland nu het grootste deel van zijn fossiele grondstoffen importeert, zal het in de toekomst een deel van zijn duurzame grondstoffen importeren. Dat past bij de rol van Nederland als grondstofhub. Tegelijkertijd blijft Nederland in dat beeld aantrekkelijk voor een groot deel van de productiestappen van de industrie, waaronder de verwerking van circulaire en biogrondstoffen tot producten. Juist deze activiteiten bieden kansen voor duurzame economische groei.

<u>Raffinagesector (voor brandstof- en chemiegrondstofproductie)</u>
De Nederlandse raffinage- en brandstofsector vervult een strategische rol voor de energievoorziening, de beschikbaarheid van chemiegrondstoffen en de weerbaarheid van Nederland en Europa. De raffinagesector produceert naast brandstoffen zoals benzine, diesel en kerosine ook grondstoffen voor de chemie, waarvan nafta de belangrijkste is. Tegelijk met deze brief, stuurt het kabinet de Visie Brandstof- en Chemiegrondstofproductie naar de Kamer, over de toekomst van de raffinagesector.

Nederland heeft een sterke raffinagesector, van oudsher in de fossiele raffinage, maar nu ook in de biobrandstoffen. Vanuit de Nederlandse raffinaderijen wordt een groot deel van de productie geëxporteerd naar andere Europese lidstaten en het Verenigd Koninkrijk. De sector staat voor een ingrijpende transitie. Door de elektrificatie van het wegverkeer zal de vraag naar benzine en diesel de komende decennia geleidelijk afnemen, terwijl de vraag naar duurzame brandstoffen voor de luchtvaart en scheepvaart juist sterk zal groeien onder invloed van Europese regelgeving. De chemie dient onder invloed van Europese wetgeving te bewegen van fossiele naar circulaire en biogene koolstof. De productie van hernieuwbare brandstoffen en chemiegrondstoffen zal daarom sterk moeten groeien. Deze transitie verloopt echter geleidelijk. Ook in 2040 zal naar verwachting een substantieel deel van de Europese brandstofvraag nog door fossiele productie worden ingevuld, terwijl fossiele raffinagecapaciteit naar verwachting ook richting 2050 nog een rol zal blijven spelen voor de leveringszekerheid van Europa, mede in het licht van de weerbaarheid van Europa. In de tussentijd moet de Europese brandstofproductie op peil blijven om niet nog afhankelijker te worden van import uit het buitenland. Een snelle ongecontroleerde afbouw van fossiele productiecapaciteit dient voorkomen te worden. De resterende fossiele raffinagecapaciteit zal richting 2040 de emissies sterk moeten reduceren. Met toepassing van CO2-afvang en -opslag, hernieuwbare- en koolstofarme waterstof, en elektrificatie van lage- en midden-temperatuurprocessen is dit mogelijk.

[14] Kamerstukken II, 2025-2026, 2026Z18884
[15] Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 265.

Parallel hieraan wordt gewerkt aan de opbouw van een industrie voor duurzame brandstof- en chemiegrondstofproductie. Nederland beschikt met de Rotterdamse haven al over één van de grootste biobrandstofclusters ter wereld en heeft een sterke uitgangspositie voor de verdere ontwikkeling van geavanceerde biobrandstoffen, duurzame chemiegrondstoffen en synthetische brandstoffen. Daarbij liggen de grootste kansen voor Nederland in de verwerking van duurzame koolstofdragers die via de Nederlandse havens kunnen worden geïmporteerd en verder verwerkt tot hoogwaardige brandstoffen en chemiegrondstoffen voor de Europese markt. Voor een deel van de duurzame productieketens zijn de benodigde technieken nog niet uitontwikkeld of nu nog te duur. Dit vormt dus ook een langjarige innovatie- en opschalingsopgave.

Bestaande raffinaderijen kunnen als opstap in de grondstoftransitie een deel van hun fossiele grondstofinname vervangen door biogene en circulaire feedstocks. Deze vorm van verduurzaming (co-processing) is op lange termijn niet toekomstbestendig, omdat het merendeel van de feedstock aardolie blijft. Co-processing kan echter op korte termijn een snelle en impactvolle route voor emissiereductie zijn, die tevens de leveringszekerheid en het verdienvermogen versterkt. Co-processing draagt bij aan de vorming van nieuwe waardeketens op basis van bio- en circulaire grondstoffen. Deze waardeketens zijn vervolgens cruciaal voor de opbouw van volledig hernieuwbare raffinagesector.

Tegelijkertijd constateert het kabinet dat de noodzakelijke private investeringen in nieuwe productieroutes achterblijven. Hoewel de vraag naar duurzame brandstoffen groeit, zijn de investeringsrisico's voor geavanceerde productie-installaties nog groot en ontbreekt voor delen van de sector een voldoende gelijk speelveld met producenten buiten Europa. Zonder adequate vraagcreatie, effectieve bescherming tegen oneerlijke concurrentie en ondersteuning van innovatieve technologieën en opschalingsprojecten blijven investeringen economisch onhaalbaar. Het kabinet zet zich daarom in Europees verband in voor versterking van de vraag naar duurzame brand- en chemiegrondstoffen, verdere ontwikkeling van een gelijk speelveld en ondersteuning van de eerste commerciële projecten. De Visie BCP zal door het kabinet worden uitgewerkt naar een beleidsagenda, ter realisatie van een concurrerende, duurzame en weerbare brandstoffen- en chemiesector in Nederland. Deze zal uiterlijk in het voorjaar met de Kamer gedeeld worden. Mogelijke budgettaire gevolgen voor de Rijksoverheid worden ingepast binnen de bestaande budgetten op de departementale begrotingen.

Chemie

De chemische industrie staat aan de basis van vrijwel alle industriële waardeketens en speelt een sleutelrol in de transitie naar een circulaire economie. Chemische producten zijn noodzakelijk voor de productie van isolatiematerialen, batterijen, halfgeleiders, medische toepassingen en tal van andere materialen die nodig zijn voor de energie-, grondstoffentransitie en voor onze defensie. Een sterke chemische industrie is daarmee niet alleen van economisch belang, maar ook een voorwaarde voor de weerbaarheid van Nederland en Europa. Het kabinet beschouwt de innovatieve chemie als een strategische groeisector.[16]

Het eerdergenoemde verlies aan concurrentievermogen van de chemiesector is zorgelijk. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de werkgelegenheid en het verdienvermogen, maar ook voor de positie van Nederland binnen Europese industriële waardeketens. De integratie in het ARRRA-cluster (Antwerpen- Rotterdam-Rhine-Ruhr-Area) biedt aanzienlijke concurrentievoordelen op het gebied van logistiek, kennis en synergie, maar onvoldoende om de huidige druk zonder aanvullend beleid het hoofd te bieden. Daarom trekken overheid en bedrijfsleven uit de regio’s Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nederland gezamenlijk op via de Trilaterale Chemiestrategie. De Europese Commissie is daarbij betrokken en positief over deze samenwerking met de drie regio’s, omdat deze ongeveer 40 procent van de Europese chemische

[16] Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 277.

industrieproductie vertegenwoordigen. Het ontwerpend onderzoek ruimte voor de intensieve industrie haven en industrieclusters geeft de onderbouwing voor het in stand houden en verder ontwikkelen van deze (inter)nationale netwerken en systemen. De clusters vervullen hierin een belangrijke rol.[17]

TNO heeft in opdracht van de Trilaterale Chemiestrategie en in samenwerking met Vlaamse en Duitse onderzoeksinstellingen onderzoek gedaan naar de concurrentiekracht van het ARRRA-cluster.[18] Dit onderzoek is een bijlage bij deze brief. De trilaterale chemische regio kan volgens TNO haar concurrentiekracht en strategische positie in Europa behouden door haar bestaande, sterk geïntegreerde industriële infrastructuur te benutten en de grondstoffenbasis gericht te verschuiven van fossiele naar circulaire en hernieuwbare koolstof, onder meer via afval, biomassa en import van duurzame halffabricaten. De belangrijkste opgave is daarbij niet een volledige herbouw van de industrie, maar het verduurzamen van productie en het aanpassen van beleid: naast CO2-beprijzing moet duurzaamheid op product- en levenscyclusniveau worden geborgd, zodat fossielvrije en circulaire producten herkenbaar en economisch aantrekkelijk worden.

De chemische industrie staat in grote lijnen voor twee grote verduurzamingsopgaven, zoals vorig jaar in de brief over Duurzame chemie uiteengezet is.[19] Op de eerste plaats zullen de bestaande chemiebedrijven moeten investeren in reductie van emissies bij de productie (scope 1 emissies). Bij de grote chemiebedrijven bestaan concrete plannen voor CCS, elektrificatie, toepassing van duurzame waterstof en biomethaan.

De verduurzaming van de chemische industrie vraagt op de tweede plaats om een fundamentele verandering van grondstoffenstromen. Fossiele grondstoffen worden daarbij geleidelijk vervangen door secundaire grondstoffen, biogrondstoffen en CO2. Er ontstaan nieuwe productieroutes op basis van onder andere methanol en suikers of de inzet van circulaire en biogene koolstofdragers via bijvoorbeeld vergassing. De beschikbaarheid van betaalbare duurzame koolstofdragers – afkomstig uit recycling, duurzame biogrondstoffen of andere duurzame bronnen – is daarom een essentiële randvoorwaarde voor de toekomst van de sector.[20] Zonder chemie zijn vergaande recycling, circulaire kunststoffen en duurzame en geavanceerde materialen voor hoogwaardige toepassingen niet mogelijk. Waar de energietransitie volop in ontwikkeling is, staan we nog maar aan het begin van de grondstoffentransitie. Juist op dit terrein is het beleidsinstrumentarium nog aanzienlijk minder ontwikkeld dan voor de energietransitie. Ook in de EU is nog relatief weinig beleid gericht op de grondstoffentransitie.

Het kabinet ziet grote kansen in de ontwikkeling van nieuwe industriële waardeketens rondom duurzame koolstof. Nederland beschikt met zijn havens, logistieke infrastructuur, chemische clusters en kennisbasis over een sterke uitgangspositie om uit te groeien tot een Europees knooppunt in een nog verder te ontwikkelen netwerk voor duurzame koolstofstromen en verduurzaamde en geavanceerde chemie. De opbouw van deze nieuwe industrie vraagt echter om een samenhangende aanpak.

Resultaten van de Critical Chemicals Alliance
Om de positie van de Europese chemische industrie te bestendigen en versterken werkt de Europese Commissie samen met lidstaten en bedrijven binnen de Critical Chemicals Alliance. Nederland heeft een leidende rol in deze ontwikkeling als onderdeel van de stuurgroep en als voorzitter van de werkgroep Lead Markets. De alliantie biedt een belangrijk platform om knelpunten in strategische waardeketens in beeld te brengen en gezamenlijk oplossingen te ontwikkelen. Daarbij gaat het onder meer om toegang

[17] Dit ontwerpend onderzoek verwacht het kabinet later dit jaar aan de Kamer te sturen.
[18] TNO (2026). Breaking free from fossil dependence.
[19] Kamerstukken II 2025-2026, 32813, nr. 1540.
[20] De Visie Opschaling Aanbod Duurzame Koolstofdragers geeft een overzicht van de acties waarmee het kabinet het aanbod aan duurzame koolstofdragers beoogt op te schalen.

tot grondstoffen, investeringsvoorwaarden, marktontwikkeling en versterking van het concurrentievermogen van de Europese chemie.

Een belangrijk resultaat van de alliantie is de ontwikkeling van een methodologie voor het aanwijzen van strategische moleculen en productielocaties. Het kabinet roept de Europese Commissie op om deze methodologie zo snel mogelijk toe te passen om een lijst met strategische moleculen aan te wijzen. Daarnaast worden voorstellen gedaan om de processen omtrent handelsbeschermingsmaatregelen efficiënter te maken, onder andere door middel van versnelde procedures voor kritieke moleculen.

Tot slot wordt een aantal maatregelen gepresenteerd voor het creëren van vraag naar producten die met duurzame koolstofbronnen of met minder emissies zijn geproduceerd. De door Nederland voorgezeten werkgroep concludeert dat geen enkele afzonderlijke beleidsmaatregel voldoende zal zijn. Een combinatie van marktspecifieke maatregelen en horizontale (niet-productspecifieke) maatregelen voor producten die met minder uitstoot zijn geproduceerd zijn nodig om effect te sorteren. Daarbij wordt aanbevolen om versneld in te zetten op ontwikkeling van Product Carbon Footprint methodologie en daaraan gerelateerde maatregelen per productgroep, en met oog voor uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid te beginnen met de bouw en eindmarkten van kunstmest. Daarnaast zijn op kortere termijn ook bijmengverplichtingen voor duurzame koolstof nodig en maatregelen voor het creëren van vraag naar producten met een lage CO2 uitstoot, ter compensatie van verduurzamingskosten. Deze vragen echter nog verdere uitwerking. De volledige rapporten van elke werkgroep, en een beschrijving van de kabinetsreactie hierop vindt u in de bijlagen bij deze brief.

Kunstmest

De Nederlandse kunstmestindustrie levert een belangrijke bijdrage aan de Europese voedselzekerheid en open strategische autonomie. Hoewel het kabinet inzet op een verdere verduurzaming van de landbouw, blijft kunstmest ook de komende decennia noodzakelijk voor een stabiele voedselproductie. De afgelopen jaren hebben laten zien dat afhankelijkheid van import uit derde landen grote risico's met zich meebrengt, zoals zichtbaar werd tijdens de energiecrisis en de verstoringen van internationale handelsroutes. Daarnaast is ammoniak niet alleen een grondstof voor kunstmest, maar ook van strategisch belang voor onder meer de chemische industrie en defensietoepassingen.

Nederland beschikt over twee grote producenten die een belangrijke positie innemen binnen de Europese ammoniak- en kunstmestproductie. De verduurzamingsroutes voor de sector zijn grotendeels bekend en worden deels al toegepast. Zo wordt bij Yara CO_2 afgevangen en opgeslagen en werken Yara en OCI beiden aan de inzet van koolstofarme waterstof en circulaire grondstoffen. Op de middellange termijn biedt koolstofarme waterstof in combinatie met CO_2-afvang de meest kosteneffectieve route om de emissies van de bestaande productie sterk te reduceren. Op langere termijn verwacht het kabinet dat kunstmest wordt geproduceerd op basis van hernieuwbare ammoniak, waarvan een deel uit import gecombineerd met hoogwaardige verwerking in Nederland. Daarmee kan Nederland zijn sterke positie binnen de Europese kunstmestketen behouden en tegelijkertijd bijdragen aan een duurzame, concurrerende en weerbare industrie.

Staal

De staalindustrie blijft ook in een klimaatneutrale economie van strategisch belang voor Nederland en Europa. Staal is een onmisbare grondstof voor de bouw, infrastructuur, de maakindustrie, defensie en de energietransitie, onder meer voor windparken, elektriciteitsnetten en batterijen. De vraag naar staal zal de komende decennia naar verwachting licht toenemen. Tegen deze achtergrond is het behoud van een concurrerende Europese staalproductie van groot belang voor zowel het verdienvermogen als de open strategische autonomie van Europa.

Tata Steel Nederland (TSN) beschikt over een sterke uitgangspositie om uit te groeien tot een toonaangevende producent van groen staal in Europa. De geïntegreerde productielocatie in IJmuiden, het ecosysteem met de logistieke verbindingen met de

Europese afzetmarkt en de hoogwaardige staalproducten bieden belangrijke concurrentievoordelen. Bovendien vergt de bouw van nieuwe duurzame staalfabrieken elders in Europa vele jaren en omvangrijke investeringen. Het verduurzamen van bestaande productiecapaciteit is daarom niet alleen economisch aantrekkelijk, maar is ook nodig voor verbetering van de gezondheid van omwonenden en leveringszekerheid en weerbaarheid van Europa.[21]

Het kabinet ondersteunt de verduurzaming van TSN met de maatwerkaanpak. In september 2025 is de Joint Letter of Intent (JLoI) met TSN ondertekend, waarin onder meer de beoogde doelen en plannen voor de verduurzaming zijn overeengekomen.[22] TSN zal circa de helft van de huidige kolengebaseerde productie vervangen door een Direct Reduced Plant en Electric Arc Furnace (DRP-EAF). In eerste instantie zal de DRP-EAF op aardgas draaien. Vervolgens zal TSN ook CCS toepassen. Naarmate hernieuwbare waterstof en biomethaan breder beschikbaar en betaalbaar worden, zal het aardgas in de DRP-EAF door deze duurzame brandstoffen vervangen worden. Deze route leidt naar verwachting tot een substantiële reductie van de CO_2-uitstoot en een aanzienlijke verbetering van de leefomgeving en de gezondheid van omwonenden door een lagere uitstoot van fijnstof, stikstofoxiden en andere emissies. Om volledig klimaatneutraal te worden zal hierna nog een tweede fase van de verduurzaming moeten volgen, deze valt buiten de scope van de maatwerkafspraak.

Naast de maatwerkaanpak ondersteunt het kabinet deze transitie via de maatwerkaanpak en realisatie van de noodzakelijke randvoorwaarden. Daarbij gaat het nationaal om betaalbare elektriciteit, de ontwikkeling van CO_2-transport en -opslag, het landelijke waterstoftransportnet en de beschikbaarheid van duurzame energiedragers. Op Europees niveau zijn een effectief emissiehandelssysteem, een robuust CBAM en voldoende vraag naar groen staal essentieel om investeringen rendabel te maken. Zo kan Nederland zijn sterke positie in de Europese staalindustrie behouden en verder uitbouwen.

Cluster 6
Naast de vijf grote industrieclusters vormt de industrie in Cluster 6 een belangrijke pijler onder het Nederlandse verdienvermogen. Het gaat om bedrijven in onder meer de voedingsmiddelen-, papier-, glas-, keramiek-, metaal- en chemische industrie, die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor een belangrijk deel van de industriële toegevoegde waarde in Nederland. Deze bedrijven zijn sterk geworteld in de regio, leveren hoogwaardige werkgelegenheid en spelen een belangrijke rol in de economische vitaliteit van steden en regio's.

Elektrificatie van lage- en middentemperatuurprocessen vormt veelal de meest kosteneffectieve route, zeker in de voedingsmiddelenindustrie. Voor een aantal hoge-temperatuurprocessen zullen groen gas en op termijn hernieuwbare waterstof een belangrijke rol gaan spelen. De grote belangstelling voor bestaande subsidieregelingen laat zien dat veel bedrijven bereid zijn om te investeren in verduurzaming.

Vooral netcongestie vormt momenteel een knelpunt. Bedrijven die willen elektrificeren lopen regelmatig vast door onvoldoende transportcapaciteit op het elektriciteitsnet of hoge aansluitkosten. Daarnaast kunnen stikstofbeperkingen en de afstand tot energie-infrastructuur de verduurzaming vertragen. Het kabinet ziet het wegnemen van deze infrastructurele knelpunten daarom als de belangrijkste prioriteit voor de verduurzaming van de regionale industrie. Via de Landelijke Aanpak

[21] Tot deze conclusie komen ook Klein et al. (2026). Groene staalindustrie heeft wel degelijk toekomst in Nederland. ESB 111(4856), als reactie op een blog van 117 economen. Daarbij beargumenteren zij dat de elektriciteitskosten op basis van wind op zee in Nederland geen evident nadeel vormen ten opzichte van zon in (Noord)-Spanje en waterkracht in Zweden. De tussenstap in het verduurzamingsplan van TSN met ijzerreductie (DRI) op basis van aardgas kan een kostennadeel geven als gasprijzen in Europa structureel hoger blijven dan buiten de EU, maar dat achten zij beheersbaar door CBAM en doordat bij meer schrootverwerking veel minder aardgas nodig is.
[22] Joint Letter of Intent Tata Steel | Rijksoverheid.nl

Netcongestie, het Actieplan 2.0 Cluster 6, de uitbreiding van de IKC-regeling en gerichte ondersteuning van regionale energiehubs werkt het kabinet binnen het NPVI samen met bedrijven, netbeheerders en regionale overheden aan het versnellen van deze investeringen. Daarnaast is de Regioaanpak Industrie Cluster 6 ontwikkeld. Met deze aanpak wordt gekeken hoe cluster 6-bedrijven in dezelfde regio beter kunnen samenwerken om sneller te verduurzamen. Bijvoorbeeld door samen energie op te wekken, warmte uit te wisselen of slimmer gebruik te maken van de beschikbare energie-infrastructuur. Daarmee wordt niet alleen de verduurzaming van individuele bedrijven mogelijk gemaakt, maar wordt ook het toekomstig verdienvermogen en de werkgelegenheid in de regio versterkt.

4. Instrumentarium en beleid
De toekomst van de Nederlandse industrie wordt in belangrijke mate bepaald door ontwikkelingen op Europees niveau. Industriële waardeketens zijn internationaal georganiseerd. Grondstoffen, halffabricaten, energie en eindproducten bewegen zich dagelijks door de Europese interne markt. De driehoek verduurzaming, concurrentievermogen en weerbaarheid moet zowel nationaal als Europees worden gerealiseerd. Samenwerking met internationale en Europese partners geeft Nederland meer slagkracht in het industriebeleid en dat is goed voor ons verdienvermogen, onze weerbaarheid en de verduurzamingsuitdaging. We sluiten daarom aan bij Europees beleid voor effectieve verduurzaming en een gelijk speelveld. Daarbij is het EU-ETS richtinggevend, maar blijven tijdige investeringen en flankerend beleid op nationaal niveau nodig voor verduurzaming, zoals bij het creëren van de randvoorwaarden en coördinatie van verschillende onderdelen van de transitie door bijvoorbeeld het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI). In het Coalitieakkoord is afgesproken dat er bestuurlijke afspraken gemaakt worden met de industrie om het tempo van verduurzaming te borgen. Om hier invulling aan te geven vond op 18 mei j.l., onder de vlag van het NPVI, het Industriediner plaats, waarin MEZK, MKGG, SKGG en SIenW gesproken hebben met VNO-NCW, branches en bedrijven. Een van de uitkomsten is dat partners binnen het NPVI gaan werken met een gerichte samenwerkingsagenda met sterk eigenaarschap van alle partners.

Nationaal zet het kabinet met het bedrijvenbeleid in op een goed ondernemingsklimaat met de juiste randvoorwaarden voor innovatie en investeringen in verdienvermogen, waarbinnen alle bedrijven op eigen kracht kunnen floreren. Daarnaast vraagt de huidige internationale economische en geopolitieke situatie erom dat economische weerbaarheid een grotere rol krijgt in het economische beleid. Met het ‘industriebeleid met focus’ zet het kabinet in op de versterking van een zestal groeimarkten die naast verdienvermogen ook sterk bijdragen aan de economische weerbaarheid én die oplossingen bieden voor maatschappelijke opgaven. Uit markt- en technologieanalyses komt naar voren dat Nederland op deze markten al een sterke positie heeft, en er een sterke potentie voor groei is. Deze markten sluiten ook goed aan bij de adviezen uit rapport Wennink. Door samen met het bedrijfsleven gericht de kansen en knelpunten aan te pakken willen we de positie van het Nederlandse bedrijfsleven binnen deze markten verder versterken. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de overheid en het bedrijfsleven om deze publiek-private samenwerking zo goed mogelijk in te richten. Dit gaat met vallen en opstaan: sommige (delen van) bedrijven zullen zonder enige specifieke ondersteuning groeien als kool en andere bedrijven zullen, ondanks de ondersteuning en aandacht minder succesvol blijken te zijn.

<u>Vraagcreatie voor groene producten</u>
Het kabinet ziet groene vraagcreatie als essentieel aanvullend instrument om de energie-intensieve industrie in Nederland te helpen verduurzamen én om nieuwe groene industrie te helpen opbouwen en zet zich hier actief voor in, in lijn met de motie

Oosterhout.[23] Vraagstimulering biedt bedrijven perspectief op een afzetmarkt, waardoor groene investeringen in Nederland kunnen landen. Als vervolgstap op het vorig jaar gepubliceerde non-paper[24], gericht op de staal- en chemiesector, zet het kabinet, in lijn met de motie Rooderkerk[25], in op sectorverbreding. Zo pleit het kabinet, naar aanleiding van de door de Europese Commissie in maart gepubliceerde *Industrial Accelerator Act*, voor een bredere reikwijdte voor vraagstimulering dan alleen staal, beton/cement en aluminium in deze verordening.[26]

Met oog op de bouwsector is Nederland – in nauwe samenwerking met Nederlandse bedrijven en brancheverenigingen - actief in de diverse productwerkgroepen die in het kader van de Europese *Construction Products Regulation* werken aan standaardisatie, en mogelijke toekomstige normering – en daarmee vraagstimulering – van groene bouwmaterialen. Voor de raffinagesector maakt Nederland zich onder meer hard voor verbeteringen van het wettelijk kader voor *Sustainable Aviation Fuels* in de *ReFuelEU Aviation* verordening. Ten aanzien van de kunstmestsector wordt ingezet op duurzaam en efficiënt gebruik van nutriënten en werkt Nederland in eerder genoemde *Critical Chemicals Alliance* ook aan aanbevelingen ter stimulering van de marktvraag naar duurzamere meststoffen. In lijn met de aanbevelingen van die Alliance Nederland zet zich al langere tijd in voor uitbreiding van de recyclaatdoelstellingen naar biobased grondstoffen in de Packaging and Pacakaging Waste Directive en End-of-Life Vehicle Directive. Ook is het kabinet voornemens om bij aankomende herzieningen van UPV's en nieuwe UPV's in te zetten op het optimaal benutten van het UPV-instrument ten behoeve van circulariteit. In het kader van de genoemde motie Rooderkerk kijkt het kabinet bij al deze initiatieven kritisch naar de specifieke vormgeving van marktcreatie-instrumenten, zodat niet alleen bestaande bedrijven maar juist ook nieuwe en innovatieve spelers een kans krijgen toe te treden tot deze groene markten. Voor de uitwerking van specifieke voorstellen voor vraagstimulering werkt het kabinet nauw samen met diverse belanghebbenden en organisaties, waaronder de eind 2024 gevormde *Demand Creation Coalition*[27] met ruim honderd bedrijven, brancheverenigingen en publieke organisaties.

Gelijk speelveld, ETS en elektriciteitskosten

Het Europese emissiehandelssysteem blijft het fundament onder het Europese klimaatbeleid. Het kabinet zet Europees in op een sterk ETS waarin de samenhang tussen verduurzaming, concurrentievermogen en weerbaarheid centraal staat. Dit moet gepaard gaan met aangescherpte bescherming van Europese producenten tegen importproducten die geproduceerd zijn met lagere beprijzing van broeikasgasemissies dan in Europa. Het huidige CBAM (*Carbon Border Adjustment Mechanism*) voorziet in bescherming tegen koolstoflekkage, maar is onvolledig: chemische- en raffinageproducten vallen bijvoorbeeld buiten het instrument.

De Speelveldtoets 2026 en de E-bridge studie laten zien dat de elektriciteitskosten voor een aantal industriële sectoren in Nederland relatief hoog zijn ten opzichte van Duitsland en België, terwijl het subsidiebudget voor industriële emissiereductie per bijdrage aan het BBP juist tot de hoogste in Europa behoort.[28] De uitdaging hierbij is om de inzet zodanig vorm te geven dat de combinatie van energiekosten en verduurzamingssubsidies per saldo leidt tot een concurrerend speelveld voor verduurzamende bedrijven. In het Coalitieakkoord is aangegeven dat het kabinet bij het invoeren van nieuw beleid standaard kijkt naar de effecten op het gelijk speelveld met omringende landen. Om hier uitvoering aan te geven zal het kabinet, in beleidsfiches en middels de bedrijfseffectentoets (BET), standaard rekening houden

[23] Kamerstukken II 2025-2026, 29023, nr. 669. Deze motie roept op om groene vraagcreatie (ketenverplichtingen en productmandaten) te onderzoeken en mee te nemen in het klimaatpakket voorjaar 2027 en in Brusselse onderhandelingen.
[24] Kamerstukken II 2025-2026, 21501-30, nr. 681.
[25] Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 273; Deze motie roept op om bij de verdere uitwerking van beleid voor groene marktcreatie de scope te verbreden, en expliciet ruimte en instrumenten te reserveren voor de opschaling van nieuwe groene producten en innovatieve bedrijven. Deze motie is daarmee afgedaan.
[26] Zie ook het BNC-fiche: Kamerstukken II 2025-2026, 22112, nr. 4306.
[27] Call for Demand Creation to Drive Industry Investments
[28] Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 307.

met het gelijk speelveld en een gestandaardiseerde methode en aanpak formuleren om de effecten op het gelijk speelveld in kaart te brengen, in zoverre als het beleid betreft dat raakt aan de verduurzaming van de industrie en ontwikkeling van nieuwe industrie. Het kabinet beoogt op deze wijze het effect op het gelijk speelveld van maatregelen bij de aankomende voorjaarsbesluitvorming te betrekken.

Om te komen tot een gelijker speelveld binnen Europa en het risico op weglek van bedrijvigheid te beperken schaft het kabinet de nationale CO2-heffing zo snel mogelijk af. Het kabinet zet zich daarnaast in om de elektriciteitskosten van de energie-intensieve industrie te verlagen. Hiervoor heeft het kabinet tot en met 2035 middelen gereserveerd om de elektriciteitskosten van de industrie te verlagen, oplopend tot € 1 mld. per jaar. Dit leidt tot een gelijker speelveld én maakt elektrificatie op korte termijn aantrekkelijker. Ongeveer de helft van de middelen wordt ingezet voor de Indirecte Kosten Compensatie (IKC). De IKC-regeling is vanaf 2025 uitgebreid met 22 extra (sub)sectoren. Conform de uitbreiding die de Europese Commissie mogelijk maakt, richt deze uitbreiding zich specifiek op sectoren die door hoge elektriciteitskosten in zwaar weer verkeren, zoals de chemie. De rest van de middelen zijn gereserveerd in de ‘envelop elektriciteitskosten’. Het kabinet onderzoekt op dit moment verschillende bestedingsopties voor deze middelen. Verdere toelichting over de elektriciteitskosten, IKC en elektriciteitskostenenvelop volgt in een separate Kamerbrief, welke voor de begrotingsbehandeling van KGG met de Kamer gedeeld wordt.

Financiering van verduurzaming, innovatie en opschaling

Het kabinet stelt een breed scala aan instrumenten beschikbaar voor ondersteuning van de verduurzaming van de industrie. Onderstaand wordt ingegaan op het huidig beschikbare instrumentarium, waarmee belangrijke stappen in de transitie worden gezet. Niet alle ambities zijn echter al (volledig) geïnstrumenteerd. Dat vraagt om scherpe keuzes over ambities en inzet van middelen binnen de huidige kaders.

De SDE++ blijft de hoeksteen voor emissiereductie via bewezen technieken en wordt in elk geval tot en met 2032 opengesteld voor € 8 mld. per jaar. Bij elke openstelling worden er wijzigingen doorgevoerd ten aanzien van de gesubsidieerde technieken en worden subsidiebedragen opnieuw geëvalueerd. Nederland beschikt over een sterke kennispositie op nieuwe chemische productieroutes, geavanceerde recyclingtechnieken, circulaire en geavanceerde materialen, duurzame koolstofroutes en innovatieve brandstofproductie. Het kabinet blijft daarom investeren in onderzoek, ontwikkeling, demonstratieprojecten en opschaling van innovatieve technologieën. Instrumenten zoals de DEI+, VEKI, IMKE en NIKI spelen hierbij een belangrijke rol. Het kabinet heeft met deze augustusbesluitvorming € 77 mln. beschikbaar gesteld voor een nieuwe openstellingsronde van de Versnelde klimaatinvesteringen industrie (VEKI) voor 2027 en € 100 mln. voor intensivering van de DEI+ regeling voor innovatieve klimaattechnologieën in de industrie. Voor Circulaire Economie wordt momenteel een verkenning uitgevoerd naar een tijdelijke exploitatiesubsidie (onrendabele topvergoeding, naar analogie van de SDE++) voor de opschaling van marktrijpe circulaire technieken.

De NIKI (Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie) is een unieke regeling in Europa, waarbij opschaling van technieken voor grootschalige directe CO2-reductie (scope 1-emissies) en circulaire technieken (scope 3-emissies) in één regeling gestimuleerd worden. De eerste openstelling (€ 364 mln. aanvragen bij een openstellingsbudget van € 211 mln.) en de eerste beschikking aan Reju (€ 135 mln.) voor polyesterrecycling illustreren de behoefte en het type investeringen dat het kabinet wil faciliteren: nieuwe, groene, circulaire productieketens. Een tweede openstelling volgt in het najaar van 2026.

De Flex-e regeling (€ 198,9 mln. voor 2027–2030, inclusief een XL-component) ondersteunt industrieel flexibel elektriciteitsverbruik, waardoor het net ontlast kan worden op piekmomenten. De ontwikkeling van het cPPA-garantieproduct, samen met Invest-NL, vergroot de toegang van bedrijven met een beperkte kredietwaardigheid tot

de markt voor langjarige *corporate Power Purchase Agreements* (cPPA's) voor duurzame elektriciteit. Eerste pilots zijn voorzien in 2027.

Het kabinet kijkt bij de uitwerking van de Nationale Investeringsinstelling (NII) en een middelen van het Nationaal Groeifonds ook nadrukkelijk naar ‘first-of-a-kind’ opschalingsprojecten, in lijn met de aanbevelingen van de Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat.[29] Publieke middelen dienen te worden ingezet voor maximale impact op verdienvermogen, weerbaarheid en transitieopgaven, dat is de rode draad in deze brief. Kijkend naar waar de markt om vraagt, kan de NII het meest bijdragen door een maximale hefboom te creëren op private financiering en EU-fondsen voor de grotere innovatieve, industriële opschalingsprojecten die kampen met risico’s die marktpartijen niet zelf kunnen dragen. Het wordt de taak voor de NII om op projectniveau het risicoprofiel te verbeteren, zodat projecten financierbaar (‘bankable’) worden. Op deze manier wil het kabinet veelbelovende, opschalende bedrijven helpen met projecten die niet passen in bestaande regelingen en tussen wal en schip dreigen te raken.

Via het innovatiebeleid worden samenwerkingen aangegaan op het gebied van innovatie en handelsbevordering voor groene technologieën en producten met belangrijke economieën binnen Europa en elders in de wereld (o.a. Brazilië, de VS, Japan, China en India). Ook start het Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI) om te zorgen dat kennis veel vaker wordt omgezet in toepassingen voor de markt. Met een budget van € 500 mln. pakt de overheid de nu nog vaak ontbrekende rol als ‘launching customer’ van innovatieve bedrijven.

De grondstoftransitie staat of valt met voldoende, stabiel, betaalbaar aanbod van duurzame koolstof. Binnenlands bepaalt de Nationale Biogrondstoffenstrategie welke biogrondstoffen beschikbaar komen voor de industrie: agrarische residuen, houtachtige biomassa, gesorteerde kunststofafvalstromen en andere circulaire en secundaire grondstoffen. Voor de aanvoer van internationale stromen structureert de Visie opschaling aanbod duurzame koolstofdragers de importketens van biogrondstoffen, pyrolyseolie, bio-nafta, methanol en ammoniak via de Rotterdamse haven, met diversificatie van herkomstlanden als expliciet uitgangspunt.

Van pilots, *first of a kind*-installaties en koploperbedrijven naar de reguliere economie in Nederland: in de transitie naar een circulaire economie is een schaalsprong nodig in de chemie, bouw en elektronische apparaten. In de komende jaren wil het kabinet het Nationaal Programma Circulaire Economie versterken met meer focus op de uitvoering en opschaling van circulaire oplossingen in de praktijk en een gelijk speelveld creëren door knelpunten weg te nemen. We benutten onze sterke uitgangspositie in de circulaire economie, met kansen voor circulaire bouw, elektronica en chemie. In het najaar zal het kabinet de kamer informeren over de stand van zaken in dit traject en welke stappen we willen zetten om tot opschaling te komen.

De samenwerkende waterschappen hebben een belangrijke voortrekkersrol in klimaat en circulariteit en worden ondersteund in het toewerken naar klimaatneutraliteit. Het ondersteuningsprogramma Klimaatneutraliteit van de Unie van Waterschappen en de samenwerkende waterschappen werkt onder andere aan de reductie van lachgas- en methaanemissie uit de waterzuivering en heeft sinds de start in 2024 de inzichten sterk vergroot en heeft geleid tot 0,2 Mton minder lachgasemissie. Het project vraagt meer tijd vanwege de complexe samenwerking van 21 waterschappen in het monitoringsprogramma. Daarom is het kabinet voornemens om het project te verlengen met 2 jaar tot en met 31 december 2029.

Maatwerkaanpak en clustergerichte samenwerking

Het kabinet blijft inzetten op nauwe samenwerking met bedrijven, industriële clusters en regionale overheden. Alleen zo kan de transitie slagen. De individuele

[29] Kamerstukken II 2025-2026, 36630, nr. 3.

maatwerkaanpak wordt voortgezet voor de lopende trajecten: bindende maatwerkafspraken met Cosun en Nobian, *Joint Letters of Intent* met Tata Steel Nederland, Alco Energy Rotterdam en AnQore. Daarnaast lopen er nog gesprekken met Zeeland Refinery. Nieuwe maatwerkafspraken richten zich op clusters en gebieden. De synergievoordelen in de clusters, zoals gedeelde infrastructuur voor energie, grondstoffen, CO_2- en uitwisseling van intermediaire (rest)stromen, zijn het sterkst realiseerbaar via een integrale clusteraanpak. Het clusterplan van Chemelot is op 9 juli jl. aan de Kamer gestuurd.[30] Zeeland, NZKG, Rotterdam-Moerdijk en Cluster-6 werken ook aan een clusterplan. Het kabinet werkt de clustergerichte aanpak verder uit, onder andere op basis van de aanbevelingen van de Adviescommissie Verduurzaming Industrie (AMVI). Het kabinet verkent hierbij of het wenselijk is om in het kader van de maatwerkaanpak voor clusters ook maatwerksubsidies te verstrekken en of hiervoor gebruik kan worden gemaakt van de middelen die in het Klimaat- en energiefonds zijn gereserveerd voor maatwerksubsidies voor individuele bedrijven.

Sommige clusters kunnen door te verduurzamen synergievoordelen realiseren of behouden. Dit is van belang voor de concurrentiekracht van de bedrijven op een cluster. Coördinatieproblemen tussen private partijen (en netbeheerders) kunnen verhinderen dat er projecten tot stand komen.

In sommige gevallen noodzakelijk zijn om in een cluster afspraken te maken over een versterkt sturingsmodel, waarin de overheid actief portfoliomanagement voert ten behoeve van de realisatie

van een reeks samenhangende verduurzamingsprojecten, inclusief infrastructuur.[31] Dat helpt ook om te voorkomen dat het wegvallen van één bedrijf direct ook andere bedrijven op het cluster raakt. Het kabinet bekijkt hoe deze nieuwe vorm van publiek-private samenwerking kan worden vormgegeven en ondersteund.

Infrastructuur, ruimte en vergunningen

De energietransitie en grondstoffentransitie vragen om een omvangrijke uitbreiding van de Nederlandse energie- en grondstoffeninfrastructuur. Het kabinet investeert op vier sporen: het elektriciteitsnet (LAN, garanties TenneT, prioritering industrieclusters in het MIEK); het waterstofnet en -opslag; CO_2-transport en -opslag, zoals via Porthos en Aramis; en infrastructuur voor import van duurzame grondstoffen, zoals terminals en opslagcapaciteit voor pyrolyseolie, methanol en ammoniak. Deze energie- en grondstoffeninfrastructuur moet voor een belangrijk deel in de energie-intensieve haven- en industrieclusters worden gerealiseerd (zie ook de ontwerp Nota Ruimte)[32]. De clusters vormen belangrijk knooppunten in een internationaal netwerk van corridors voor vervoer en opslag van energiedragers, grondstoffen en goederen. In de nationale prognose ruimtebehoefte industrie die in 2025 in samenwerking met de clusters is opgesteld wordt meer inzicht gegeven in de toekomstige ruimtebehoefte.[33] In veel clusters is nu al sprake van schaarste aan ruimte, zowel fysieke ruimte als milieuruimte, en de verwachting is dat dit richting 2030 en 2050 alleen maar toeneemt. Additionele ruimte is nodig om te voldoen aan de opgaven op het gebied van open strategische autonomie, de energietransitie en de transitie naar duurzame grondstoffen. Het economisch belang van de clusters in combinatie met de ruimtelijke complexiteit en samenhang van de verschillende opgaven

[30] Kamerstukken II 2025-2026, 29826, nr. 314.
[31] Zie bijvoorbeeld Sustainable Industry Lab (2025). Hulp bij systeempijn. Door ontbrekende markten voor groene producten en wederzijdse afhankelijkheden zonder langjarige garantie op levering en afname durft niemand als eerste grote investeringsbeslissingen te nemen. Dit kan niet altijd opgelost worden met generiek beleid voor groene vraagcreatie en financieringsinstrumenten, maar vergt aanvullende beleidsinterventies. SIL roept daarom op tot actief portfoliomanagement door de overheid om projecten in samenhang te realiseren, waarbij ook een staatsdeelneming kan worden overwogen als dat nodig is om met oog op maatschappelijke belangen de koers van bedrijven bij te sturen.
[32] Bijlage bij Kamerstukken II 2025-2026, 29435 nr. 269.
[33] Bijlage bij Kamerstukken II 2025-2026, 29826 nr. 258.

in de clusters onderstrepen het nationaal belang zoals vastgelegd in de ontwerp Nota Ruimte.

Om meer inzicht te krijgen in de wijze waarop de regierol van het Rijk moet worden ingevuld vanuit de samenhang tussen ruimte, economie en infrastructuur is in afstemming met de clusters het ontwerpend onderzoek ‘Schaarse ruimte, scherpen keuzes; strategieën voor toekomstbestendige energie-intensieve haven en industrieclusters’ uitgevoerd. Dit onderzoek geeft inzichten in:

- De samenhang tussen (inter)nationale netwerken en systemen in de clusters en welke keuzes dit met zich meebrengt voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling; en
- Strategische profielen per cluster die richting geven aan ruimtelijk-economische handelingsperspectieven en de inzet van instrumentarium.

De resultaten van dit ontwerpend onderzoek en de afspraken zoals met de clusters zijn gemaakt over de invulling van de Rijksregierol worden binnenkort met de Kamer gedeeld. Voor elk cluster word worden komende tijd strategische profielen, ruimtelijke handelingsperspectieven en bijbehorend instrumentarium uitgewerkt die ruimte voor verduurzaming, nieuwe groene industrie en energie-infrastructuur integreren.

Op het gebied van vergunningen zijn stikstof en complexe procedures de voornaamste knelpunten: met Prinsjesdag zijn twee (nieuwe) regelingen voor stikstofreductie in de industrie aangekondigd; in Rotterdam loopt een gebiedsgerichte stikstofaanpak als blauwdruk; en via de IAA dringt het kabinet aan op soepelere Europese regels voor tijdelijke stikstofemissies bij verduurzamingsprojecten.

Vervolg
De transitie van de Nederlandse energie-intensieve basisindustrie is een complexe en langdurige opgave. De koers is echter helder: verduurzaming, concurrentievermogen en weerbaarheid zijn voor dit kabinet integraal onderdeel van het industriebeleid. De bestaande industrieclusters zijn zowel het vertrekpunt voor de verduurzaming als de vestigingsplaats voor de groene industrie van de toekomst. De beleidsinzet van het kabinet richt zich op het realiseren van een Europees gelijk speelveld, vraagcreatie voor groene producten, tijdige infrastructuur en nationale ondersteuning voor innovatieve investeringen. Dat vraagt om scherpe keuzes over ambities en de volgende stappen in de verduurzaming van de industrie in Nederland. Daarbij zal het kabinet ook gebruik maken van een advies van de Sociaal-Economische Raad over de basisindustrie dat in 2027 zal verschijnen. Het kabinet komt in het voorjaar met een voorstel hoe dit concreet vormgegeven wordt en we verduurzaming, concurrentievermogen en de weerbaarheid van Nederland gaan realiseren.

Stientje van Veldhoven-van der Meer
Minister van Klimaat en Groene Groei

Heleen Herbert
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Jo-Annes de Bat
Staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei

Bijlage: uitkomsten Critical Chemicals Alliance

De Europese chemische industrie vormt een strategische pijler van de EU-economie en is essentieel voor de concurrentiekracht van vele sectoren. Tegelijkertijd staat de chemie onder toenemende concurrentiedruk door goedkopere import, veroorzaakt door hogere Europese energiekosten, grondstofprijzen en CO_2-heffingen, wereldwijde overcapaciteit en handelsbarrières. Dit leidt tot capaciteitsafbouw en productiebeperkingen binnen de EU. Zonder maatregelen om de sector te behouden, te moderniseren en te verduurzamen, loopt de EU het risico op verdere de-industrialisatie, investeringslekkage en toenemende afhankelijkheid van import.

Zoals aangekondigd in het Chemical Industry Action Plan[34], heeft de Europese Commissie begin dit jaar de Critical Chemicals Alliance (CCA) opgericht. De CCA is een Europese publiek-private samenwerkingsinitiatief gericht op het versterken van de concurrentiekracht, weerbaarheid en duurzaamheid van de chemische industrie in Europa. De Alliantie is open voor alle organisaties die actief zijn in de chemische industrie. Onder de leden bevinden zich nationale en regionale overheden, gevestigde bedrijven en innovatieve spelers, belangenverenigingen, maatschappelijke organisaties en academische instellingen.
Binnen de Alliance zijn vier werkgroepen ingesteld met de volgende mandaten:

- Kritieke Moleculen en Productielocaties
- Handelsmaatregelen
- Investeringen en modernisatie
- Vraagcreatie

De rapporten van deze vier werkgroepen zijn op 9 oktober[35] gepubliceerd door de Europese Commissie. Met deze brief informeert het kabinet de kamer van de uitkomsten van deze werkgroepen.

Werkgroep 1: Kritieke Moleculen en Productielocaties

Opdracht

Deze werkgroep had de volgende opdrachten:

1) Ontwikkelen van een methodologie, of een verzameling van methodologieën, voor het beoordelen van kritikaliteit van zowel moleculen als productielocaties.
2) Aanbevelingen doen voor een EU-breed overzicht overzicht van kritieke en strategische moleculen[36].
3) Beleidsaanbevelingen doen over hoe kritieke productielocaties en de productie van kritieke moleculen kunnen worden ondersteund, beschermd en gestimuleerd.

Resultaten

Werkgroep 1 heeft een EU-brede methodologie ontwikkeld voor zowel kritieke moleculen als kritieke productielocaties (chemische installaties). Deze zijn gebaseerd op strategisch belang en kwetsbaarheid, rekening houdend met de specifieke kenmerken van de chemische sector. De methodologieën zijn te vinden op pagina 13-34 van het eindrapport van werkgroep 1.[37]

De volledige complexiteit van waardeketens en de verschillen tussen bulkchemicaliën (upstream) en specialistische chemicaliën (downstream) volledig in kaart brengen, blijft echter een uitdaging. Werkgroep 1 heeft zich daarom gericht op een vereenvoudigde, robuuste en eenduidig toepasbare set filters en onderliggende criteria, waarbij zoveel mogelijk gebruik is gemaakt van openbaar beschikbare data. Het volledige overzicht van aanbevelingen over de methodologieën en de toepassing

[34] Kamerstukken II 2025-2026, 22112 nr. 4160
[35] Critical Chemicals Alliance: recommendations (2026)
[36] Initieel was het in kaart brengen van kritieke productlocaties onderdeel van de opdracht. De Stuurgroep heeft besloten dit uit het mandaat te halen, vanwege soevereiniteits- en veiligheidsrisico's bij het openbaar maken van locaties en capaciteiten van Europese chemische productiesites.
[37] CCA WG1 recommendations

daarvan is opgenomen in een afzonderlijke rapport: *CCA - WG1 – Recommendations on the methodology.*[38]

Daarnaast heeft Werkgroep 1[39] beleidsaanbevelingen gedaan, die zich richten op:

- **Bescherming, vernieuwing, modernisering en toekomstbestendigheid** van kritieke productielocaties (chemische productie-installaties);
- **Productie van kritieke moleculen** die essentieel zijn voor de open strategische autonomie, economische veiligheid en industriële veerkracht van Europa.

De beleidsaanbevelingen benadrukken direct noodzakelijke acties en belangrijkste beleidsinstrumenten die nodig zijn om de productie van kritieke moleculen en de bedrijfsvoering van kritieke chemische productielocaties veilig te stellen. Dit omvat ook spoedmaatregelen die specifiek zijn toegesneden op locaties met een hoog sluitingsrisico.

Appreciatie van het kabinet
Het kabinet verwelkomt de ontwikkelde methodologieën voor het aanwijzen van kritieke moleculen en productiesites. Zij roept de Europese Commissie op om deze zo snel mogelijk toe te passen om zo tot een gedragen lijst van kritieke moleculen en productiesites te komen. Daarbij is van belang dat deze lijst voldoende selectief is. Nederland is bovendien tegen het a priori classificeren van PFAS – zoals PTFE – as kritiek molecuul. Per molecuul moeten de milieukosten tegen de (economische) baten worden afgewogen. Dit is door Nederland ingebracht in de Alliantie.

Het grootste deel van de beleidsaanbevelingen sluiten aan bij de kabinetsinzet voor verduurzaming van de industrie en het vergroten van de open strategische autonomie en weerbaarheid van Nederland en Europa. De werkgroep roept op om de methodologie zo snel mogelijk toe te passen om de moleculen die kritiek zijn voor Europa in kaart te brengen. En daarnaast zorg te dragen dat de aanbevelingen rondom handelsmaatregelen en vraagcreatie goed aansluiten op de moleculen en sites die als kritiek geoormerkt worden.

Nederland kan echter geen aanbevelingen steunen die de integriteit van het ETS systeem aantasten. Ook heeft Nederland ingebracht dat aandacht voor energiekosten niet mag leiden tot directe compensatie van gas of andere fossiele brandstofprijzen (geen extra fossiele subsidies). Dit is in het rapport opgenomen als afwijkend standpunt. Specifiek betreft dit de volgende aanbevelingen van Werkgroep 1:

- **(Spoed)maatregelen ter herstel van kostprijsconcurrentie van kritieke productielocaties via verlichting van energiekosten**: de werkgroep stelt maatregelen voor ter compensatie van energie kosten voor kritieke productielocaties en aanpassing van het ETS-systeem (door middel van benchmarks en vrije allocatie). De werkgroep vraagt de EU om stabiele, voorspelbare en competitieve electriciteitprijzen te garanderen; alle energiebronnen zijn hiervoor in scope. Ook wordt gevraagd de IKC-regeling te verlengen tot na 2030. Nederland onderschrijft het belang van concurrerende energiekosten voor de (chemische) industrie. Het Kabinet ziet de IKC als het geëigende middel hiervoor, en heeft hier ook al middelen voor gealloceerd. Zoals ook opgenomen is in de *dissenting opinions* kan het Kabinet geen aanbevelingen steunen die de integriteit van het ETS systeem aantasten, of die leiden tot directe compensatie van fossiele brandstofprijzen, aangezien dit zou leiden tot extra fossiele subsidies.
- **Het staatssteunkader aanpassen om gerichte financiële ondersteuning mogelijk te maken voor transformatie- en moderniseringsinvesteringen van kritieke locaties.** Er is sprake van knellende staatssteunkaders voor transformatie- en moderniserings-investeringen. Zo is de Europese definitie van Ondernemingen in

[38] Critical Chemicals Alliance: recommendations (2026)
[39] CCA WG1 recommendations

Moeilijkheden (OIM), in de staatssteunkaders, een groot knelpunt voor het innovatieve bedrijfsleven. De huidige toets sluit veel innovatieve start- en scale-ups onterecht uit van het ontvangen van steun (subsidies en niet marktconforme leningen). Het Kabinet zet zich o.a. in op wijziging van deze definitie zodat die beter aansluit op de behoefte uit de praktijk.

- **Investeringen stimuleren**: de werkgroep roept op tot nieuwe en meer EU-calls, om meer ETS inkomsten vanuit de chemische industrie in te zetten vóór de chemische industrie en om financiële steun vanuit het Innovation Fund voor First-of-a-kind faciliteiten[40]. Het kabinet is ook van mening dat ETS-veilingopbrengsten worden besteed aan de sectoren waar de middelen worden opgehaald. Nederland benadrukt echter dat de EU of de CCA geen zeggenschap heeft over de besteding van deze middelen door lidstaten. Daarom beschouwt Nederland de aanbeveling om ETS-opbrengsten voor de chemische industrie in te zetten als een advies aan de EU, niet als een verplichting voor lidstaten.

In de aanbevelingen van Werkgroep 1 wordt ook verwezen naar maatregelen die onder de opdracht van andere werkgroepen vallen. De reactie van het Kabinet over **handelsmaatregelen, investeringen en modernisatie** en **vraagcreatie**, vindt u hieronder onder de kopjes van de betreffende werkgroepen.

Werkgroep 2: Handelsmaatregelen

Opdracht

Deze werkgroep had de opdrachten om:

1) De industrie te steunen met informatie en het vroeg signaleren van handelsverstoringen en toename van import.
2) Aanbevelingen te doen voor het versnellen van het proces om handelsdefensieve maatregelen aan te vragen.
3) Aanbevelingen te doen voor samenwerkingsovereenkomsten die toegang tot grondstoffen of marktkansen kunnen creëren voor de Europese chemische sector. Dit laatste rapport wordt in oktober verwacht.

Resultaten en appreciatie van het kabinet

Voor werkgroep twee zijn acht concrete, puntsgewijze aanbevelingen aangenomen: zeven voor de korte termijn en één voor de middellange termijn. Deze aanbevelingen worden hieronder één voor één geapprecieerd.

1) **Versnellen van de intakefase** van handelsdefensieve zaken, waar in het huidige systeem vaak vertraging ontstaat doordat zaken op first-come-first-served basis worden behandeld. Het rapport stelt voor te onderzoeken hoe de doorlooptijd van het indienen van een conceptklacht tot aan de start van een onderzoek kan worden beperkt tot maximaal vier maanden. Het Kabinet ziet risico’s in een harde deadline van vier maanden, maar is positief over het instellen van een streefdoel.

   Als een van de oorzaken van vertraging worden incomplete conceptzaken genoemd. Het rapport stelt daarom een voorafgaande triage op basis van kwaliteit voor, waarbij goed onderbouwde klachten prioriteit krijgen en zwakke of incomplete klachten snel worden teruggestuurd met duidelijke feedback. Transparante criteria moeten bedrijven daarbij vooraf inzicht geven in wat nodig is om een kansrijke zaak in te dienen.

   Het Kabinet is zich bewust van de toenemende vraag naar inzet van handelsdefensieve maatregelen, de beperkte personele capaciteit van de Europese Commissie, en de relatief lange doorlooptijden tussen het indienen van klachten en het starten van onderzoeken. Het kijkt dan ook met interesse naar deze

[40] Een First-of-a-kind (FOAK) faciliteit is de allereerste commerciële productiefaciliteit die een compleet nieuwe, innovatieve technologie op grote industriële schaal toepast.

aanbeveling en ziet graag concrete implementatievoorstellen van de Europese Commissie.

2) **Aanpassing van de volgorde** waarin zaken zouden moeten worden behandeld. Het rapport stelt dat prioriteit zou moeten worden gegeven aan zaken waarin sprake is van een kritieke belang, zoals het beschermen van (een van de) laatste producenten van een chemisch product in de EU. De resultaten van werkgroep 1 kunnen bijdragen aan bepalen van prioritaire gevallen. In voorkomende gevallen zou de Commissie versneld een onderzoek moeten starten, en waar mogelijk in een vroeg stadium voorlopige maatregelen moeten voorstellen. Het kabinet ziet meerwaarde in deze aanbeveling, en ziet daarbij ook een rol voor de industrie zelf om kritieke gevallen te identificeren. Versnelling van procedures mag echter niet ten koste gaan van juridische soliditeit van onderzoeken en maatregelen, noch van het tijdig instellen van onderzoeken in andere sectoren van strategisch belang.

3) **Richtsnoeren** van de Europese Commissie die bedrijven kunnen gebruiken om handelsdefensieve klachten in te dienen. Het rapport stelt dat beschikbare info uitgebreid dient te worden, alsook overzichtelijk op één (digitale) plek samengebracht. Het kabinet maakt zich hard voor het reduceren van onnodige regeldruk en duidelijke, toegankelijke richtsnoeren kunnen daar aan bijdragen. Het kabinet verwelkomt dergelijke initiatieven dan ook van harte en ziet actie van de Europese Commissie dan ook graag tegemoet.

4) **Beschikbaarheid en mate van detail van handelsdata**. Het rapport stelt dat de standaard 8-cijferige code (chemie) producten niet voldoende uitsplitst. Handelsdefensieve zaken hebben vaak betrekking op een subgroep van dergelijke productclusters. Het gebrek aan beschikbare handelsdata op dit soort subgroepen zou problemen opleveren in de voorbereiding en behandeling van dergelijke zaken. In het rapport wordt daarom gesteld dat handelsdata fijnmaziger (10-cijferig) moet worden uitgesplitst. Deze data zou reeds worden verzameld, maar momenteel niet breed beschikbaar worden gesteld wegens gebrek aan codering. De Commissie wordt gevraagd om deze data breder en duidelijker beschikbaar te stellen.

5) **Registreren van import onder anti-dumping onderzoek** vanaf dag één. Momenteel gebeurt dit, zo stelt het rapport, vaak pas na zo'n tweeëneenhalve maand. Dit is van belang omdat bedrijven met terugwerkende kracht heffingen kunnen innen indien ze in het gelijk worden gesteld. Daarnaast wordt de Commissie met deze aanbeveling aangespoord om een kortere doorlooptijd te hanteren voor het instellen van voorlopige maatregelen. Het kabinet ziet de meerwaarde van het tijdig registreren van import na de start van een onderzoek, bijvoorbeeld om *stockpiling* tegen te gaan. Deze stap kan bijdragen aan effectievere bescherming van de EU industrie. Dit mag echter geen disproportionele negatieve impact hebben op andere partijen, zoals importeurs en downstream gebruikers. Het kabinet kijkt positief naar mogelijkheden om doorlooptijden te verkorten, zolang dit niet ten koste gaat van de juridische soliditeit van onderzoeken en maatregelen.

6) **(Strengere) handhaving** en het tegengaan van omzeiling. Er wordt aangegeven dat omzeiling van handelsmaatregelen steeds frequenter voorkomt en dat de tools waarover de Commissie beschikt om dit soort praktijken tegen te gaan op dit moment niet optimaal worden ingezet. Gesteld wordt dat coördinatie tussen de verschillende Europese instanties, als ook de lidstaten, verbeterd moet worden. Dergelijke aanbevelingen kan het kabinet alleen maar aanmoedigen. Daarnaast wordt onder deze aanbeveling aangegeven dat de Commissie proactiever gebruik moet maken van de beschikbare mogelijkheden om omzeiling te voorkomen, o.a. door meer actief te monitoren waar nodig. Het kabinet onderschrijft een dergelijke aanpak, omdat hiermee een effectieve slag kan worden geslagen zonder dat het juridisch kader of de beschikbare toolkit daarvoor moet worden aangepast. Ook de

aanbeveling om nauwer samen te werken met derde landen om dergelijke praktijken te voorkomen onderschrijft het kabinet. Het opzetten van een centraal contactpunt zou nuttig kunnen zijn, voor zover dit ook daadwerkelijk verlichting biedt aan bedrijven voor wat betreft de regeldruk.

7) **De manier waarop schade wordt vastgesteld** en de ogenschijnlijke discrepantie met de huidige marktrealiteit. Het kabinet is van mening dat schade, zeker in precaire gevallen als, bijvoorbeeld, anti-dumping zaken, zo accuraat en realistisch mogelijk moet worden vastgesteld. Wat het kabinet betreft behoudt DG TRADE echter de discretie om dergelijke schade, alle afwegingen in acht nemend, naar eigen inzien vast te stellen. Indien DG TRADE naar aanleiding van deze aanbeveling besluit om haar rekenmethodes opnieuw te evalueren om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de reële schade die wordt geleden, kan het kabinet dit ondersteunen.

8) **Gerichte juridische aanpassingen** om het gelijke speelveld te bewaken toe op de middellange tot lange termijn. Dit soort gerichte juridische aanpassingen vergen nadere analyse, en dienen te worden gewogen in bredere overwegingen over hervormingen van het EU handelsdefensief instrumentarium.

Werkgroep 3: Investeringen en modernisatie

Opdracht

Deze werkgroep heeft tot opdracht om:

1) Een kwartaalrapportage te ontwikkelen met voor het signaleren van sluitingen en afschaling van productie.
2) Maatregelen te ontwikkelen voor modernisatie en verbetering van het langetermijn concurrentievermogen van chemische productie in Europa. De werkgroep richt zich op kritische productie in Europa, te beginnen met een pilotproject op stoomkrakers en ammoniakproductie onder de Competitiveness Coordination Tool.

Resultaten

Uit de rapportage blijkt dat tussen 2022 en het eerste kwartaal van 2026 in totaal voor 39 miljoen ton chemische productiecapaciteit is gesloten of sluiting is aangekondigd. Dit komt overeen met ongeveer 10% van de totale Europese productiecapaciteit. 18% van deze sluitingen (7.2 miljoen ton) valt binnen Nederland. In dezelfde periode is in totaal voor 7.1 miljoen ton capaciteit aan investeringen aangekondigd, slechts 2% van de Europese chemische productiecapaciteit en ver onder het historisch gemiddelde.

De werkgroep doet aanbevelingen voor verbeteren van het investeringsklimaat voor chemie productie in de EU op 3 sporen:

1. Overleven – Het voorkomen van onomkeerbare sluitingen, verlies van banen en infrastructuur
2. Moderniseren – Maak verbeteringen aan bestaande krakers, ammonia en andere fabrieken investeerbaar
3. Versnellen – Het opschalen van duurzame productie

Aanbevelingen worden gedaan op de volgende beleidsterreinen:

- **Vraagcreatie** (zie werkgroep 4)
- **Gelijk speelveld** (zie werkgroep 2)
- **Energiekosten** – Het kabinet zet in op *indirecte kostencompensatie (*IKC) en de envelop elektriciteitskosten voor het compenseren voor hoge elektriciteitskosten.
- **CO2 kosten** – De werkgroep vraagt om behoud van gratis toewijzing van ETS rechten waar CBAM nog geen bescherming biedt en het direct terugsluizen (‘earmark’) van ETS kosten naar behoud en verduurzaming van de industrie. De Nederlandse inbreng komt niet overeen met de aanbevelingen van werkgroep 1 op dit punt en is als dissenting opinion opgenomen in het rapport.

- **Grondstoffen –** Het kabinet is voorstander van de voorgestelde circulariteitshubs voor gezamenlijke voorbewerking, logistiek en voorraden, het verduidelijken massa-balans, einde-afvalstatus en duurzame koolstofcriteria en het ontwikkelen van een interne market voor secundaire grondstoffen
- **Infrastructuur –** Het kabinet steunt het voorstel om grensoverschrijdende plannen te ontwikkelen voor elektriciteitsnetwerken, CO2 transport en opslag, waterstof, havens, terminals en logistiek. Voorrang voor “Strategische Chemische Projecten” bij industriële infrastructuur.
- **Financiering en risicoreductie –** Er wordt opgeroepen tot CAPEX en OPEX support met garanties, hedging, CCfD, belasting kredieten, versnelde armortisatie, EIB of nationale kredietversterking en strategische publieke investeringen. Daarnaast is er aandacht voor tijdelijke OPEX kostenverlichting door kortingen, garanties, voorschotten en directe compensatie via ETS gelden of een ‘Chemical Resilience and Transformation Window’. Het kabinet ziet Contracts for Difference als veelbelovend, maar benadrukt dat ook hier uitdagingen verwacht worden in de uitvoering, waardoor verdere uitwerking nodig is.
- **Regulering en vergunningen –** De aanbevelingen zien toe op parallelle vergunningverlening, versnelde procedures voor zaken van publiek belang, koepelvergunningen, uniforme subsidie-toekenningscriteria, verplichtende grensoverschrijdende vergunningsprincipes voor CO2, waterstof en andere buisleidingen.
- **Governance –** EU coördinatie van steunmaatregelen om concentratie van steun in enkele (high fiscal capacity) lidstaten te voorkomen.

Het rapport schat de kosten voor de industrie voor overleven, moderniseren en opschalen op € 490-585 miljard tot 2034. Er wordt geconstateerd dat de meeste financiële EU-instrumenten (zoals Horizon Europe en het Innovation Fund), met name gericht zijn op onderzoek en ontwikkeling, ontoereikend zijn en dat de criteria veel industriële moderniseringsinvesteringen uitsluiten.

Appreciatie van het kabinet
Het rapport doet een groot aantal aanbevelingen op een breed scala aan onderwerpen. Een deel van de aanbevelingen van deze werkgroep sluiten aan bij de kabinetsinzet voor verduurzaming van de industrie, zoals het creëren van voorspelbare vraag naar duurzame producten; het ontwikkelen van ‘circularity hubs’ voor voorbewerking, logistiek en opslag van secundaire grondstoffen; het ontwikkelen van grensoverschrijdende elektriciteitsnetwerken; het linken van opschalende fabrieken aan bestaande clusters en infrastructuur, het gebruik van Strategic Chemical Project status en NZIA-stijl procedures.

Werkgroep 3 doet vergelijkbare aanbevelingen ten aanzien van ETS en handelsmaatregelen als werkgroep 1 en 2, de reactie van het Kabinet hierop vindt u hieronder onder de kopjes van de betreffende werkgroepen.

Werkgroep 4: Vraagcreatie
Opdracht
Deze werkgroep, onder het voorzitterschap van Nederland, had tot opdracht te analyseren welke vraagcreatie maatregelen kunnen bijdragen aan het creëren van marktvraag naar:
1) Koolstofarme producten en
2) Producten op basis van duurzame koolstof (op basis van niet-fossiele grondstoffen, inclusief biomassa, gerecycled afval en afgevangen CO en CO2).

Vraagcreatie is nodig om verduurzamingsprojecten binnen de waardeketen investeerbaar te maken. Nederland zet zich al langer in voor vraagcreatie voor onder andere chemie, zoals als ook bepleit in het non-paper ‘Demand creation for clean products in the steel and chemical industry’.

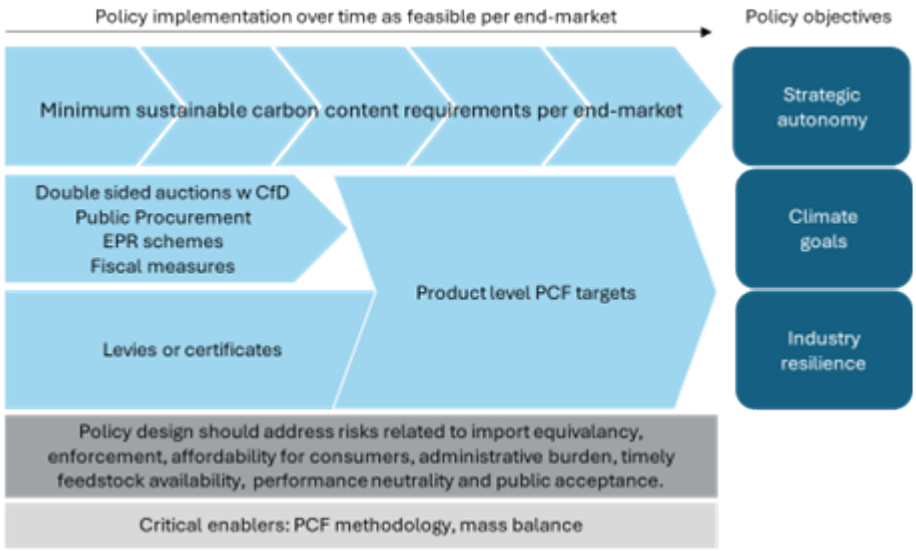
Resultaat
Het rapport geeft een overzicht van beleidsopties, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende perspectieven binnen de industrie en waardeketen over de geschiktheid van deze opties voor specifieke eindmarkten.

De werkgroep concludeert dat geen enkele afzonderlijke beleidsmaatregel voldoende zal zijn. Om tegemoet te komen aan de urgente behoefte aan maatregelen die op korte termijn breed kunnen worden geïmplementeerd, onderzocht de werkgroep een combinatie voor van marktspecifieke maatregelen, gerichte horizontale maatregelen voor *gate-to-gate*-emissies[41] en randvoorwaarden op korte, middellange en lange termijn:

- **Koolstofvoetafdruk doelstellingen (Product Carbon Footprint, PCF)** kunnen op de lange termijn zowel koolstofarme als duurzame koolstofroutes stimuleren. De uitvoering hiervan is echter afhankelijk van de ontwikkeling van geharmoniseerde methodologieën, databeschikbaarheid en gemeenschappelijke standaarden. De werkgroep roept dan ook op tot het versneld ontwikkelen van deze methodologieën, data en standaarden. Binnen de sectoren bouw en eindmarkten van kunstmest (voedsel, voedingsingrediënten, diervoeder en (natuurlijke) vezels) zijn al verder met deze ontwikkelingen, hier kunnen maatregelen mogelijk eerder worden geïmplementeerd.
- **Minimumeisen voor duurzame koolstofinhoud** voor bio-, secundaire en op CO2 gebaseerde grondstoffen kunnen voorspelbare vraag op schaal creëren voor duurzame koolstofproducten, met name in volumemarkten zoals verpakkingen en textiel. De werkgroep beveelt aan hiermee zowel drop-ins als alternatieve routes te stimuleren. Gelijkwaardigheidsclausules, die eisen dat geïmporteerde producten aan dezelfde standaarden voldoen, zijn nodig om internationaal een gelijk speelveld te waarborgen. Het kabinet roept de Commissie op deze aanbeveling onder andere te concretiseren middels ambitieuze biobased doelstellingen in de PPWR. Een voorstel hiervoor wordt verwacht in 2027. Ook roept het kabinet op deze aanbevelingen mee te nemen in relevante productnormen die onder de ESPR de komende jaren uitgewerkt worden.
- **Heffingen of certificaten**: een mechanisme waarbij een verplichting dicht bij de eindconsument wordt gelegd, om de productie van koolstofarme en/of duurzame koolstofproducten direct te stimuleren totdat PCF-gebaseerde beleidsmaatregelen kunnen worden ingevoerd. Deze beleidsoptie vereist verdere uitwerking, waaronder opties voor *eco-modulatie* om marktvraag naar duurzame producten te creëren, ontwerpoplossingen om de in dit rapport genoemde zorgen van stakeholders te adresseren, en de evolutie naar PCF-gebaseerde beleidsmaatregelen in de loop van de tijd.
- Dubbelzijdige veilingen met Contracts for Difference (CfD) worden door veel partijen gezien als een veelbelovend tijdelijk horizontaal instrument om investeringsrisico’s te verkleinen en de *green premium* te overbruggen. Dit is echter geen vraagcreatie maatregel.
- Het rapport benoemd ook andere marktspecifieke maatregelen die een aanvullende rol kunnen spelen, zoals groene overheidsopdrachten, uitgebreide producentenverantwoordelijkheid. Het effect van mogelijke gerichte (tijdelijke) btw-verlagingen, en gerichte vrijstelling van biodegradeerbare verpakkingen van beperkingen voor eenmalig gebruik wordt beperkt geacht.

Om te zorgen dat investeringen daadwerkelijk in Europa plaatsvinden stelt de werkgroep voor om toegang tot stimuleringsmaatregelen voor overheidsopdrachten en andere vormen van publieke ondersteuning afhankelijk maken van een bepaald aandeel materialen van EU-oorsprong.

[41] Proces-emissies die bij het productieproces vrijkomen.

Figuur 1: Vereenvoudigde weergave van de samenhang en mogelijk gefaseerde implementatie van de besproken beleidsopties. Binnen de werkgroep bestaan verschillen van inzicht over de wenselijkheid van individuele beleidsopties.

Het rapport benadrukt dat, met name bij vertegenwoordigers van eindmarkten, grote zorgen met betrekking tot betaalbaarheid voor consumenten; administratieve lasten; tijdige beschikbaarheid van grondstoffen; prestatie-neutraliteit; maatschappelijke acceptatie; afstemming met het bestaande regelgevingskader en handhaafbaarheid. Deze risico's moeten op politiek niveau worden afgewogen tegen het risico van uitstel, zowel wat betreft klimaatimpact als economische afhankelijkheid. Verdere verkenning is nodig om per productcategorie passende beleidspakketten te identificeren, , op basis van impact analyses en stakeholder consultaties.

Appreciatie van het kabinet
Versnelde ontwikkeling van een coherent EU-kader voor *product carbon footprint* boekhouding is in lijn met het kabinetsstandpunt op ketenemissies, maar is erg complex. Het belang wat wordt gehecht aan minimumeisen voor duurzame koolstofinhoud voor zowel bio-, secundaire als CO2 gebaseerde grondstoffen komt overeen met de kabinetsinzet op vraagcreatie in een breed scala aan eindmarkten. Zo zet het kabinet zich onder andere in voor opname van minimumeisen voor een aandeel biogrondstoffen, met daarbij horende duurzaamheidscriteria, in de Packaging and Packaging Waste Directive (PPWR) en voor ontwikkelen van maatregelen binnen de Ecodesign and Sustainable Products Regulation (ESPR) gericht op onder andere textiel.

Het kabinet is daarnaast ook voorstander van maatregelen om investeringen in emissiereductie (low-carbon producten) binnen de waardeketen te belonen door middel van vraagcreatie maatregelen. Dit vraagt echter wel verdere uitwerking.
Ten aanzien van het uitbreiden van ecomodulatie of tariefdifferentiatie binnen bestaande UPV's is het kabinet positief. Ecomodulatie kan voor producten waar de afvalbeheerbijdrage een groot aandeel van de kostprijs is een sterke prikkel geven voor duurzamer ontwerp[42]. Het kabinet is voornemens om bij aankomende herzieningen van UPV's en nieuwe UPV's in te zetten op het optimaal benutten van het UPV-instrument ten behoeve van circulariteit. Hierbij wordt ook gekeken naar ecomodulatie. Het kabinet wil niet meegaan in het idee voor een gerichte vrijstelling voor bepaalde biodegradeerbare kunststofproducten voor eenmalig gebruik in de context van de SUP Richtlijn. Het kabinet heeft er bij de Europese Commissie juist op aangedrongen om in de context van de SUP Richtlijn en de PPWR een definitie van 'kunststof' te hanteren die zowel fossiel, biogebaseerd, gerecycled en bioafbreekbaar kunststof omvat. In de huidige btw-regelgeving is het niet mogelijk

[42] Kamerstukken II 2025-2026, 32852, nr. 408.

om voor producten die dezelfde functie hebben maar duurzamer zijn geproduceerd een lager btw-tarief toe te passen en is een subsidie effectiever. Wel heeft de EC aangekondigd te komen met voorstellen voor ‘groene btw’.

Het kabinet steunt de voorgestelde inspanningen voor het ontwikkelen van massabalans systematiek om duurzame koolstofinhoud door de waardeketen te traceren. Het kabinet benadert een Europees voorkeursprincipe met terughoudendheid. Het EU-voorkeursprincipe kan worden ingezet om de weerbaarheid van de Unie te versterken en, wanneer minder ingrijpende maatregelen of inzet van bestaande handelsinstrumenten ontoereikend zijn, om strategische markten te stimuleren die essentieel zijn voor de lange termijn weerbaarheid van de Unie, waarbij per sector, waardeketen of industrie zorgvuldig de baten afgewogen moeten worden tegen de kosten, in brede zin. Het kabinet zet zich in voor een made *with* Europe, met inachtneming van internationale verplichtingen. Daarnaast zal het ook de uitvoerbaarheid van eventuele voorstellen voor de chemie afgewogen worden.